

مبانی فرهنگی پزشکی

دکتر مهدی ناظمی اردکانی

هیأت علمی دانشگاه امام حسین (ع)

انتشارات آثار فکر

تهران - ۱۳۹۸

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سرشناسه	: ناظمی اردکانی، مهدی، ۱۳۳۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: مبانی فرهنگی پزشکی امهدی ناظمی اردکانی.
مشخصات نشر	: تهران: آثار فکر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۸۸ ص:؛ ۵/۱۴×۵/۲۱ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۳-۶۱-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: پزشکی -- فلسفه
موضوع	: Medicine -- Philosophy
موضوع	: پزشکی سنتی -- فلسفه
موضوع	: Traditional medicine -- Philosophy
موضوع	: پزشکی جایگزین -- فلسفه
موضوع	: Alternative medicine -- Philosophy
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷۷۲۳R ۱۳م۲/
رده بندی دیویی	: ۱/۶۱۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۱۹۶۲۹

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ - شماره: ۶۶۴۸۰۸۸۲

مبانی فرهنگی پزشکی

مؤلف: دکتر مهدی ناظمی اردکانی

ناشر: انتشارات آثار فکر

چاپ: اول ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۳-۶۱-۱

قیمت ۱۶۰۰۰ تومان

تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

مقدمه..... ۷

فصل اول: چیستی پزشکی..... ۹

۱-۱ مقدمه..... ۹

۲-۱ پزشکی چیست؟..... ۹

۱-۳-۱ بررسی معنای «مبنا» در علوم..... ۱۰

۱-۳-۱ معنای مبناى علم از منظر انسجام گرایى..... ۱۰

۱-۴-۱ تاریخچه‌ای فرهنگی-فلسفی از شکل گرفتن پزشکی مدرن... ۱۲

فصل دوم: مبانی فرهنگی پزشکی مدرن..... ۱۵

۱-۲ مقدمه..... ۱۵

۲-۲ دیدگاه نسبت به عنصر سازنده جهان..... ۱۶

۱-۲-۲ مکانیسم (مکانیکی انگاری)..... ۱۷

۲-۲-۲ فیزیکالیسم (مادی‌گرایی)..... ۱۸

۳-۲ دیدگاه‌های واقع‌گرایانه و ضدواقع‌گرایانه در مورد مفاهیم پزشکی.... ۲۱

۴-۲ فروکاست‌گرایی..... ۳۱

۲-۴-۱ انواع فروکاست‌گرایی..... ۳۱

۲-۵-۲ جبرگرایی..... ۳۵

- ۲-۶ خلاصه و نتیجه گیری ۳۶
- ۲-۷ پیشنهادات و افقها برای پژوهشهای بیشتر ۳۸
- ۲-۷-۱ مبانی شناخت شناسانه ۳۸
- ۲-۷-۲ مبانی انسان شناسانه ۴۰
- ۲-۷-۳ مبانی ارزش شناختی ۴۳
- ۲-۸ منابعی برای مطالعه بیشتر ۴۵
- ۲-۸-۱ شناخت شناسی ۴۵
- ۲-۸-۲ انسان شناسی ۴۶

فصل سوم: مبانی فرهنگی پزشکی سنتی (کل نگر) ۴۷

- ۳-۱ مقدمه‌ای تاریخی بر پزشکی کل گرا ، جایگزین، و مکمل ۴۷
- ۳-۲ کل‌گرایی ۴۹
- ۳-۲-۱ کل‌گرایی و توجه به عوامل محیطی ۵۱
- ۳-۳ دیدگاه حکیمان و فیلسوفان مسلمان ۵۲
- ۳-۳-۱ نقش حکمت و طبیعت در باشعور انگاری و نفی فیزیکیالیسم ۵۲
- ۳-۴ رویکردهای فرهنگی و فلسفی ابن سینا در طب ۵۴
- ۳-۴-۱ رویکرد غایت‌انگاری در تحلیل پدیده‌ها ۵۴
- ۳-۴-۲ ذات‌گرایی ۵۶
- ۳-۴-۳ تشکیک در مزاج افراد انسانی ۵۶
- ۳-۴-۴ روش تجربی-قیاسی ۵۷
- ۳-۴-۵ نگرش کلی به ماهیت بیماری ۵۷

- ۵۸-۳ ..... دوگانگی انگاری پزشکی مدرن در تمایز ذهن و بدن ۵۸
- ۶۱-۳ ..... تأثیر مبانی فرهنگی در عمل پزشکی ۶۱
- ۶۳-۳ ..... رویکرد هرمنوتیک ۶۳
- ۶۹-۳ ..... هرمنوتیک در حوزه پزشکی ۶۹
- ۷۰-۳-۱-۱ ..... رویکرد پزشکی سنتی در نگاه به جهان به منزله متن ۷۰
- ۷۳-۳-۲ ..... رویکرد به بیماری ۷۳
- ۷۴-۳ ..... خلاصه و نتیجه گیری ۷۴

نتیجه گیری ۷۹

منابع و مراجع ۸۳

مقدمه

این پژوهش نگاهی شبه فلسفی به پزشکی و مبانی فرهنگی آن دارد. ابتدا به بررسی مبنا در علوم پرداخته و از زوایای مختلفی معنا و جایگاه مبانی علوم را بیان می‌دارد؛ و در حیطه مبانی فرهنگی به موضوعاتی مانند هستی‌شناسی و ماهیت جهان، عناصر سازنده آن، واقعی بودن یا نبودن بعضی مفاهیم پزشکی، فروکاست‌گرایی و جبر حاصله از آن، در ارتباط به پزشکی می‌پردازد؛ اینگونه که ابتدا پزشکی غربی یا مدرن را مورد بررسی قرار داده، سپس به مکاتب کل‌گرا و مبانی هستی‌شناختی آن به‌عنوان رقیب پزشکی غربی را بررسی می‌کند. تبیین مبانی فرهنگی پزشکی به ما کمک می‌کند تا بدانیم تاثیرات متقابل پزشکی و فرهنگ چیست و آیا پزشکی غربی ظرفیت آن را دارد که با فرهنگ ما ممزوج شود؟ جایگاه پزشکی کل‌نگر در فرهنگ ما چیست و آیا به لحاظ ماهیتی شباهت بیشتری به فرهنگ ما دارد یا خیر؟

مقصود از مبانی فرهنگی گزاره‌هایی کلی است که نقش محوری و مبنایی در نظام پزشکی ایفا می‌کنند. با وجود این که پژوهش حاضر ادعای پوشش دادن کامل موضوع را ندارد، اما می‌تواند یک دسته‌بندی کلی از این مبانی ارائه داده و مبانی شناخت‌شناسانه، انسان‌شناسانه، ارزش‌شناسانه، و متافیزیکی پزشکی را تفکیک کند. این پژوهش پس از ارائه نمونه‌هایی از ملاحظات مبنایی در حوزه‌های شناخت‌شناسی، انسان‌شناسی، و ارزش‌شناسی به موضوع اصلی خود که مبانی فرهنگی

است می‌پردازد، و آن را در چهاربخش بررسی می‌کند. ابتدا موضع پزشکی مدرن نسبت به عنصر نهایی سازنده جهان که رویکردی واحد انگارانه است را بررسی کرده، سپس نوع نگاه پزشکی مدرن نسبت به ماهیت جهان و اجزاء سازنده آن که موضع فیزیکالیسم و مادی‌گرایی در هستی‌شناختی است تبیین می‌شود. پس از آن به مواضع مختلف در مورد واقعی بودن یا نبودن مفاهیم پزشکی پرداخته و در انتها فروکاست‌گرایی و فرض همراه آن یعنی جبرگرایی بررسی می‌شود.

بدیهی است تلاش علمی پیش رو گامی کوچک در راهی طولانی بوده و قطعاً همراه با کاستی‌های فراوانی می‌باشد. انتظار از اندیشمندان متعهد به فرهنگ توحیدی آن است که نقد و راهنمایی نمایند.

در پایان از مساعدت آقای علی سروشیان در این پژوهش قدردانی می‌شود.

و من الله التوفیق

دکتر مهدی ناظمی اردکانی

هیأت علمی دانشگاه امام حسین (ع)